

3. DENARNA POLITIKA

Je delovanje ek. politike, ki jo izvaja **centralna banka**. Osredotočena je na **urejanje preskrbe gospodarstva z denarjem**, ker se za razliko od fizikalne ne ukvarja s prerazporejanjem dohodka.

Denarnokreditni sistem postavlja okvire, znotraj katerih lahko gospodarski osebki sprejemajo odločitve o vprašanih denarja in kredita

3.1. VLOGA DENARJA IN KREDITA

Funcija denarja:

- kot plačilna bilanca
- merilo vrednosti
- funkcijo zakladov vendar mora imeti stabilnost vrednosti, ne sme biti pretirane inflacije,
- TOM – tržna obrestna mera; zamenjali z variabilno obrestno mero

Kredit: je v bistvu dolžniškoupniški odnos, v katerem kreditodajalec za določen čas in pod določenimi pogoji dostopi pravico do razpolaganja z denarjem saj mora zagotavljati zadostno količino plačilnih sredstev za vse denarne transakcije v proizvodnji, prometu in pri razdelitvi dohodka.

Količina in obtočna hitrost denarja

$$M \cdot V = P \cdot Y$$

M: denarna masa

V: obtočna hitrost

P: raven cen

Y: realni družbeni produkt

Če rast denarne mase zaostaja za rastjo produkta po atekočih cenah, zavre rast proizvodnje in tržno realizirajo, to pomeni, da deluje **restriktivno** ; če pa rast denarne mase prehitveva rast proizvodnje po tekočih cenah, deluje **inflacijsko**.

Denarno maso uravnava denarna (monetarna) oblast, ki ji je zaupno izvajanje denarne politike.

3.2. PONUDBA DENARJA – DENARNI AGREGENT

ponudbo denarja definiramo kot znesek denarja, ki obstaja v določenem trenutku v določenem gospodarstvu.

1. primarni denar: -gotovina v obtoku
- rezerve bank (gotovina, žiro račun)
- vpogledne vloge pri BS
-gotovina v obtoku

2. M1 :

- gotovina v obtoku
- vpogledne vloge v BS
- vpogledne vloge pri bankah (podjetja, preb., javni sektor,financne institucije)

3. M2:

- vezane vloge države pri BS
- tolarske nevpogledne (hranilne in vezane) vloge pri bankah
- M1

4. M3:

- M2
- devizne vloge pri bankah

Substituti denarja niso denar, temveč instrumenti zavarovanja plačil.

Najbolj razširjena oblika denarnih substitutoiv so menice, čeki, akreditivi in garancije. Njihova Funkcija je zamik rokov plačil.

3.3 . BANČNI SISTEM IN KREIRANJE DENARJA

tvorijo ga centralna banka in poslovne banke

1. **pasivni bančni posli** so tisti s katerim pride banka do denarja. V tem primeru je banka dolžnik(depozitivni posli) za te depozite banka plačuje pasivne obresti

2. **aktivni bančni posli** so tisti s katerim banka plansira zbrana sredstva. V tem primeru je banka upnik (krediti) plansiranje sredstev banka dobi aktivne obresti.

Aktivne obresti so večje od pasivnih in razlika med njimi je eden od prihodkov banke. Ker lahko banke plansirajo več sredstev, kot so jih prejele.

Centralna banka:

- Je banka bank
- Svojo funkcijo uresničuje s kreiranjem primarnega denarja.

Funkcije centralnih bank:

- Nadzoruje izdajanje gotovinskega denarja
- Je edina banka , ki deluje z državnim sektorjem
- Ima zlate in devizne rezerve
- Je banka poslovnih bank
- Vodi politiko mednarodne ekvidnosti
- Sprejema depozite in daje posojila ter ima zlate in devizne rezerve in vodi politiko mednarodne likvidnosti

Bilanca centralne banke:

Aktiva:

1. Mednarodne rezerve
2. Krediti poslovnim bankam
3. Kredit državi

Pasiva:

1. Denar v obtoku
2. Depoziti poslovnim bankam
3. Depoziti države

Primarni denar ustvarja ga centralna banka na 3 načine:

s krediti v tujini gre za t.i. učinke, ki izvirajo iz deviznih transakcij z inozemstvom in sprememb deviznih rezerv

s krediti državi in s kredite poslovnim bankam

Poslovne banke

njihova kreditna sposobnost je odvisna od obsega depozitov, ki jim jih zaupa prebivalstvo in gospodarstvo ter od centralne banke

bilanca poslovnih bank:

Aktiva

1. Rezerve
 - gotovina
 - depoziti v centralni banki
2. Dana posojila in investicije:
naložbe v vrednostne papirje

Pasiva

1. Kredit od centralne banke
2. Depoziti
 - depoziti na vpogled
 - drugi depoziti

Koeficient (denarni multiplikator), ki nam pove za koliko enot se bo povečala denarna masa, če se depoziti povečajo za enoto, je denarni multiplikator (K_{OR} – KOEFICIENT OBVEZNE REZERVE)

$$\alpha_M = 1 / K_{OR}$$

3.4. INSTRUMENTI DENRANE POLITIKE

1. **kvalitativni instrumenti**, ki so predvsem selektivni krediti. Druge. Tu prištevamo še moralno prepričevanje poslovnih bank in ekonomskih subjektov naj se obnašajo v skladu z družbenimi interesi.

2. **kvantitativni instrumenti.** So obrestna oz. eskontna stopnja, nabava in prodaja vrednostnih papirjev na pdprtem trgu in obvezna rezerva poslovnih bank.

Eskontna stopnja ali rediskont

Reskont je odkup menice od poslovne banke, tako pride banka do likvidnih sredstev

- Je obrestna mera, ki jo določa centralna banka in na osnovi katere rediskontira menice poslovnim bankam.
- Je odkup menice od poslovne banke, na osnovi katere je dala poslovna banka kredit nekemu - gospodarkemu subjektu tako povečuje svoje rezerve in si omogoča povečevanje obsega kreditiranja gosp.
- Centralna banka z eskontno stopnjo vpliva na povpraševanje po denarja in kreditne, na stroške kredita in kreditni potencial bank.

1. če želi pospešiti gosp. aktivnost c. banka zniža esk st.

2 če želi upočasniti gosp. st. jo poviša

Politika odprtega trga

Obveznica je vrednostni papir, ki daje vrednostno pravico, da dobi ob preteku vsakega obdobja enak določen znesek po roku dospelja pa tudi nominalni vrednosti – depozit

Te vrednostnice centralna banka prodaja komercialnim bankam in drugim finančnim institucijam, da bi lahko tako financirala primankljaj v proračun.

Centralna banka lahko prodaja in kupuje državne vrednostne papirje na odprtem tržišču in s tem izveja politiko odprtega tržišča. VPLIVAMO NA KREDITNI POTENCIAL POSLOVNIH BANK.

1. c.b s prodajo državnih obveznic poslovnim bankam zmanjšuje njihove rezerve in multipikacijo depozitov

2. c.b s kupovanjem državnih obveznic povečuje rezerve (multiplikativna ekspanzija ponudbe denarja in kredita)

OBVEZNICA:

Je vrednostni papir, ki daje njenemu lastniku pravico, da dobi po preteku vsakega določenega razdobja določen enak znesek (R), po roku dospelja pa tudi celoten nominalni znesek, na katerega se glasi obveznica.

Sedanja vednost obveznice: V

Vsota diskontirnih vrednosti vseh zneskov : R

Nominalna vrednost obveznice: N

Gibanja prodajne cene ima obratno smer od gibanja obrestne mere.

Porast obrestne mere → padec cen obveznic

porast obrestne mere → porast cen obveznic

3.5. POLITIKA OBVEZNE REZERVE POSLOVNIH BANK

obvezna rezerva poslovnih bank je tisti obseg depozitov, ki ga poslovne banke ne smejo uporabiti za kreditiranje ekonomskih subjektov

$$K_{OR} = OR / D$$

KR: st. obvezne rezerve

OR: delež obvezne rezerve

D: celotni depoziti

1. s **povišanjem st. obvezne rezerve** centralna banka zmanjša presežek rezerv poslovnih bankin s tem zmanjša presežek rezerv poslovnih bank in s tem zmanjša njihovo kreditno sposobnost, s tem pa tudi možnost, da kreirajo nov denar z multiplikacijo depozitov.

- S tem ukrepom torej centralna banka zmanjša bazo, na kateri temelji multiplikativna ekspanzija denarja in kredita in zmanjša monetarni multiplikator.

2. **zmanjšanje stopnje obvezne rezerve** ima seveda obratne posledice: poveča se baza, na kateri temelji multiplikativna ekspanzija denarja in kredita in poveča se monetarni multiplikator.

3.6. DENARNA POLITIKA

-Slovenija do oktobra 1991 ni vodila svoje denarne politike-ta regulacija je bila tedaj centralizirana v Narodni banki Jugoslavije

-junij 1991- nov zakon o bankah in zakon o Banki Slovenije-neodvisna centralna banka

-cilj banke Slovenije:ohranjanje čim bolj stabilne vrednosti nacionalne valute

-oktober 1991-zamenjava jugoslovanskega dinarja za slovenski tolar

-začetek uvajanja restriktivne denarne politike

-temeljni cilj:uravnavanje denarne ponudbe in zagotavljanje notranje stabilnosti nacionalne valute

-mesečna stopnja inflacije pade iz 21,5% na 1,6% (po avgustu leta 1992)

-denarna politika je imela ključno vlogo pri izvajanju makroekonomske stabilizacije

-sledilo je zniževanje obrestnih mer,temu sledi realna rast ponudbe denarja (po juniju 1992)

-kljub naraščanju vseh denarnih agregatov pa ne rečemo da je bila politika ekspanzivna ,saj je ponudba denarja naraščala skladno z rastjo povpraševanja po denarju

3.7. INSTRUMENTI DIREKTNEGA NADZORA V OKVIRU DEVIZNEGA IN ZUNANJEGA REŽIMA

3.8. TEORETIČNA IZHODIŠČA ZUNANJE TRGOVINE

merkantilizem

v obdobju med 1400-1800. na področju uvoza je bila ek. politika usmerjena v uvoz blaga višjih faz predelave, tako s pomočjo visokih carin, kakor tudi s pomočjo količinskega omejevanja ali celo prepovedi uvoza proizvodov nižjih faz predelave

izvoz so pospeševale s premijami, ugodnimi trgovinskimi odgovori s tujimi deželami s sistemom povratnih carin ter snovanjem kolonij

klasična teorija

osebni interes. Le-ta ni v nasprotju s splošnimi interesi družbe, kajti po klasikih vsak išče svoje lastne koristi s tem pospešuje tudi družbene koristi.

Trg s popolno konkurenco pa je institucija , ki omogoča uveljavljanje tega načela v praksi

Liberalizem za katerega se je zavemala britanska klasilna sola

Teorija absolutnih prednosti

Nosilec : Adam Smith, ki je menil da jeza dol. Državo nesmiselno če proizvaja dobrine , ki bi jih ceneje lahko nabavila od drugih dežel v zameno za svoje.njegove temeljne prednosti so absolutne prednosti posamezen blagu. Torej naj bi se vsaka država posvetila tisti proivodnji za katero ima najboljše pogoje za proizvodnjo.

Teorija komparativnih prednosti

David Ricardo je spoznal slabost Smithove konceptsije o mobilnosti faktorjev in je zato gradil na popolni mobilnosti proizvodnih faktorjev med državami, kar onemogoča izravnavae njihovih cen v mednarodnih razmerah. Ker se cene proizvodnih faktorjev med posameznimi državami lahko bistveno razlikujejo, prihaja ne samo do absolutnih, temveč tudi do relativnih razlik proizvodnih stroškov med posameznimi deželami te pa so po Ricardu potreben pogoj za mednarodno menjavo.torej naj vsaka država specializira za proizvodnjo. Ki ji bo v blagovni menjavi omogočila realizacijo maksimalnega zaslužka in minimalno izgubo

Protekcioizem

Fridrich List (vodili teoretik) je podal teoretično obrazložitev zaščitnih carin: zaradi različnih zgodovinskih razmer so posamezne dežele na različnih eravnih gospodarske razvitosti

DEVIZNI TEČAJ IN TEČAJNA POLITIKA

Devizni tečaj je razmerje po katerem je mogoče zamenjati en denar v drugega.

Osnovni pojmi:

Dev. Tečaj je splošna cena proizvodov in storitev neridnega gospodarstva, ki so predmet mednarodne trgovine.

Omogoča primerjanje domačih cen s tujimi in obratno, s čimer je mogočeoceniti, katere izdelke in storitve je mogoče doma proizvajati ceneje kratkoročno to povzroča blagovne in storitvene tokove me ddomačim gospodarstvom in tujino dolgoročno pa usmerjanje proizvodnih dejavnikov v tiste gospodarske dejavnosti pri kateri je domače gosp. uspešnejše od tujine.

Devizni tečaj je torej cena tuje valute izražena v enotah domače valute ali obratno.

Realni tečaj izenačuje splošno raven cen v državi s splošno ravtnjo cen v tujini, pri čemer je splošna raven cen poderirano povprečje vseh cen.

Devalvacija je zmanjšanje vrednosti , **revalvacija** pa povečanje vrednosti domače valute v primerjavi s tujimi valutami v ramerah fiksnih deviznih tečajev. V rezmerah fleksibilnih tečajev uporabljamo termin depraciacija za zmanjšanje oz. apreciacija za povečanje vrednosti domače valute

Devize so vnovčljive terjatve v tujih valutah v tujini ter dospele menice, če čeki in akrediti v tujih valutah vnovčljivi v tujini
d. so torej knjižni denar

Zunanja vrednost denarja

zunanjo vrednost denarja predstavlja devizni tečaj in valuta pariteta. oba kažeta št. Enot domačega denarja, ki ga je treba odšteti za enoto primerjane valute

1. administrativno določanje paritete nacionalne valute
govorimo o fiksnem in deviznem tečaju

1.2. precejšena določena preveč optimistično v primerjavi s tečajem, ki bi se oblikoval tržno.

1.3. podcenjena v primerjavi s tečajem, ki bi se oblikoval tržno, bo prislo do obratnih procesov torej zvišanje zunanje vrednosti domačega denarja z revalorizacijo bo potrebno

2. devizno tržišče: Denarna oblast se lahko odpove pravici določanja zunanje vrednosti denarja in to prepusti njemu, ki bo v odvisnosti od ponudbe in povpraševanja po devizah vsakodnevno določalo zunanjo vrednost valute.

3. kombinacija prvih del ker je tečaj zelo pomemben parameter gospodarjenja, določi centralna banka osrednji tečaj, hkrati pa omogoča deviznega tržišča, vendar v anaprej določenih okvirih

3.1 če vrednost tujega denarja preseže zgornjo mejo, narašča povpraševanje po devizah hitreje kot ponudba. V tem primeru je centralna banka črpala devizne rezerve in s tem povečala ponudbo deviz.

3.2. če pa vrednost tujega denarja pade pod spodnjo mejo, narašča ponudba deviz hitreje kot povpraševanje. V tem primeru je centralna banka kupovala devize in s tem povečala povpraševanje po devizal